

تجارت خارجی ایران: اول آمریکا یا آلمان؟

دیپلماتهای مذکور حدس می‌زنند که صادرات غیرمستقیم خود آمریکا [غیر از شرکتهای مستقر در دوی و آمریکا] به ایران در ۱۹۹۲ ممکن است به ۷۰۰ میلیون دلار رسیده باشد. محافظه کارانه‌ترین تخمین کمتر از ۳۰۰ میلیون دلار نیست.

خرید نفت از ایران

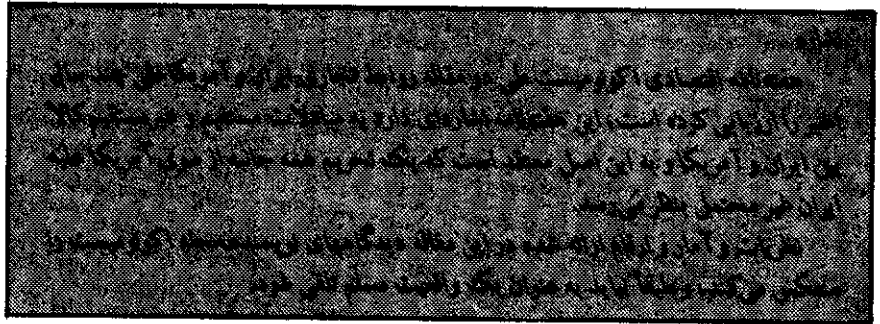
قابل ذکر است که شرکتهای آمریکایی در ایران به تعداد انگشتان یک دست نمی‌رسد اما وجودشان علی‌رغم جنجالها و مخالفت‌ها تسخیر می‌شود. برای مثال، پس از آنکه کمپانی کوکاکولا به دنبال پیسی‌کولا مجوز تولید نوشابه خود را در ایران کسب کرد، رادیکالهای اسلامی ایران کوشیدند فعالیتهای هر دو کمپانی را ممنوع کنند. اما موفق نشدند.

بعضی از شرکتهای آمریکایی نیز علی‌رغم عدم تمایل دولت آمریکا، با ایران روابط تجاری برقرار کرده‌اند. سال گذشته میلادی، سه شرکت اکسون (Exxon)، تکزاکو (Texaco) و موبیل (Mobil) مجموعاً ۳/۵ میلیارد دلار نفت خام از ایران خریداری کردند که ۲۴ درصد صادرات نفت ایران را شامل می‌شود. این شرکتهای نفت خریداری شده از ایران را به مشتریان خود در آمریکای لاتین و آسیا می‌فروشند. به احتمال قوی شرکت اکسون به تنهایی در سال ۱۹۹۵ بزرگترین مشتری نفت خام ایران خواهد شد.

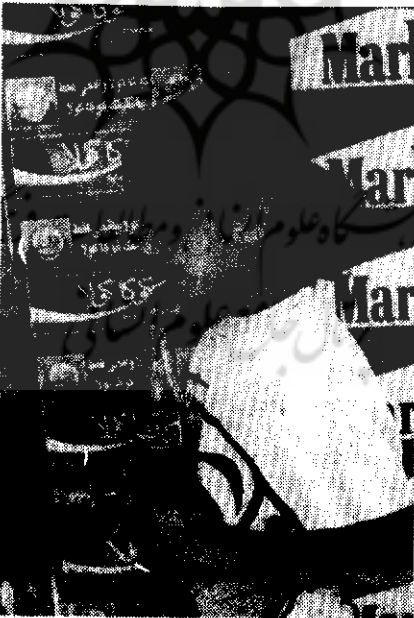
خشم جمهوری خواهان

معاملات تجاری شرکتهای نفتی و غیرنفتی آمریکایی با ایران موجب خشم جمهوری خواهان کنگره آمریکا شده است. سناتور آلفونسو د'اماتو (Alfonse D'Amato) به عنوان پاسخ آمریکا به بیانات [حضرت] آیت‌الله خامنه‌ای پیشنهاد کرد که یک مجموعه تحریم نظیر تحریم علیه کوبا، برای ایران نیز در نظر گرفته شود. هرچند پیشنهاد آلفونسو د'اماتو در کنگره آمریکا طرفدارانی دارد، اما انتظار نمی‌رود پیشنهاد او بصورت «قانون تحریم» درآید. تحریم علیه ایران به شرکتهای آمریکایی بیشتر ضرر می‌زند، زیرا ایران مشتریان جدیدی را جایگزین آنها خواهد کرد.

اروپاییان هنوز در معاملات نسبه و اعتباری با ایران حرف اول را می‌زنند. شرکت دولتی بیمه صادرات سوئیس در سال ۱۹۹۵ ایران را تحت پوشش بیمه‌ای خود اعلام کرد و به نظر می‌رسد شرکت همتای

صادرات غیرمستقیم آمریکا به ایران بسیار پررونق می‌باشد. قسمت اعظم تجارت غیرمستقیم ایرانی‌ها با آمریکا از طریق شرکتهای وابسته و تحت پوشش آمریکایی در دوی و اروپا انجام می‌شود. آلمانی‌ها از این وضع بسیار دلخور و دماغ هستند؛ تخمین زده می‌شود که حجم تجارت آنها با ایران از ۶

هفته‌نامه اکونومیست زیر این تصویر نوشته است: «استکبار جهانی او را وسوسه می‌کند»

میلیارد دلار در ۱۹۹۲ به ۲ میلیارد دلار در سال ۱۹۹۲ سقوط کرده باشد. دیپلماتهای آلمانی مقیم تهران می‌گویند که دولت آمریکا را کاراله اروپاییان را به قطع روابط اقتصادی با ایران ترغیب می‌کند ولی خود قراردادهای نان و آب داری با ایران می‌بندد.

گرچه نمازهای جمعه که در دانشگاه تهران برگزار می‌شود بانگ امرگ بر آمریکا را که به صورت یک آئین این نماز در آمده هفته‌ای یکبار تازگی می‌بخشد، اما این دلیل نمی‌شود که دولت ایران دروازه‌های خود را برای تجارت با آمریکا که نمازگزاران آن را شیطان بزرگ می‌خوانند، نگشاید.

برای نخستین بار در تاریخ انقلاب ایران، آمریکا از لحاظ تجارت با ایران بر آلمان پیشی گرفت، بزرگترین شریک تجاری ایران شد و چهار میلیارد دلار از تجارت ایران با ماورای بحار را به خود اختصاص داد. به دلیل آنکه ایران در سال گذشته میلادی مجبور شد هشت میلیارد دلار از بدهی‌های کوتاه مدت خارجی خود را تسطیغ مجدد کند، گشایش اعتبار برای واردات از سوی ایران در اروپا و خاور دور بسیار دشوار شده است. اکنون در نظر بسیاری از شرکتهای دولتی بیمه صادراتی، ایران تحت پوشش بیمه آنها نیست. صاحبان شرکتهای تجاری ایرانی نیز مواد خام یا کالاهای مصرفی را از راههای غیرمجاز، و بصورت نقدی معامله می‌کنند و اکثر این خریدها نیز از آمریکا انجام می‌شود. موضوع جالب توجه این است که اکنون شرکتهای آمریکایی بر خلاف شرکتهای اروپایی معاملات خود را نقدی انجام می‌دهند و به اصطلاح به شرکتهای اروپایی «نارو» زده‌اند.

از سوی دیگر هر چند دولت آمریکا واردات از ایران را از ۱۹۸۷ ممنوع اعلام کرده، و به دنبال آن صدور تکنولوژی پیشرفته آمریکایی به ایران را نیز برای شرکتهای آمریکایی قندغن ساخته است، اما شرکتهای آمریکایی از تجارت با جمهوری اسلامی ایران منع نشده‌اند.

تجارت مستقیم ایران با آمریکا از اوج خود در سال ۱۹۹۲ که ۷۵۰ میلیون دلار بود سقوط کرده است، اما

آلمانی اش نیز همین اقدام را انجام دهد.

زاین نیز به احتمال قوی قسط دوم وام بابت ساخت سد کارون در جنوب ایران را پرداخت خواهد کرد.

نخست وزیر زاین، تومیچی میورایاما ماه گذشته پس از تعمق کافی درباره نظرات صاحبان شرکتهای تشنه عقد قرارداد و دولت مردان اروپائی و گفتگو با بیل کلیتون گفت: «ضروری است که از نیروهای معتدل و میانه رو در ایران حمایت شود. حال این نیروها هرکه می خواهند باشند.»

دولت آمریکا در سایر کشورهای جهان نیز به شرکتهای نفتی خود ضرر می زند. در یازدهم و دوازدهم مارس دولت عراق نیز در یک گردهمایی کوشید تا میزان خوبی برای رؤسا و صاحبان شرکتهای نفتی غربی باشد. هرچند شرکتهای نفتی این دلواپسی را دارند که با رفع تحریم نفتی عراق ناگهان قیمت نفت در بازار جهانی سقوط کند، با این حال مشتاق هستند قرارداد استخراج نفت با عراق را امضاء کنند. در گردهمایی مدیران شرکتهای نفتی اروپائی و آسیائی در بغداد، جای مدیران

مدیران کمپانی های نفتی آمریکائی را می بندد و کارشان را محدود می کند. دولت آمریکا چندان مایل نیست که برنامه تأسیس خط لوله نفت آذربایجان از طریق ایران به بازار جهانی، تصویب شود و به اجرا در آید. (البته کنسرسیوم مذکور مسیرهای دیگری را هم برای خط لوله در نظر گرفته است). [توضیح ماهنامه: هنگام ترجمه این بخش از گزارش اکونومیست، دولت آذربایجان اعلام کرده بود ۵ درصد سهام ایران در کنسرسیوم نفت این کشور را منتفی می داند و آن را به ترکیه واگذار می کند]

شرکتهای نفتی آمریکائی در ویتنام نیز از عمو سام رودست خوردند. زیرا تا سال گذشته از انجام معاملات با ویتنام منع شده بودند. بنابراین بنا به گفته مدیران شرکتهای آمریکائی، رقبای استرالیائی و انگلیسی آنها موفق شدند قرارداد سودآوری برای استخراج از میادین نفتی در سواحل ویتنام منعقد کنند.

از کونکو، به عنوان یک شرکت با تجربه و صاحب نام نفتی انتظار می رفت که بیش از اینها به سیاست خارجی آمریکا بی اعتماد باشد و بداند که گاهی این

آمریکائیها ۳/۵ میلیارد دلار از ایران نفت خریدند

سیاست و تجارت خارجی آمریکا

مجله اکونومیست در شماره ۱۸ مارس ۱۹۹۵ خود نیز گزارش دیگری درباره روابط اقتصادی ایران با آمریکا و چند کشور دیگر داشت که تحت عنوان «سیاست و تجارت خارجی آمریکا» به چاپ رسیده است. در گزارش مزبور آمده است:

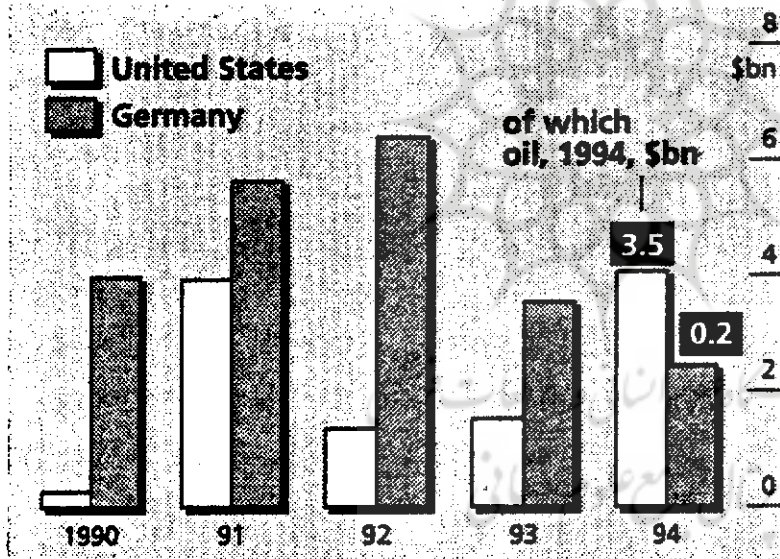
سیاست خارجی آمریکا شاید برای جهان صلح به ارمغان بیاورد و شاید هم نیارد. اما به طور حتم برای شرکتهای نفتی آمریکائی درآمد و خوشبختی به بار نمی آورد. در چهاردهم مارس بیل کلیتون طی حکمی شرکتهای آمریکائی را از همکاری با ایران برای استخراج نفت در میادین نفتی برچلدر داشت. حکم بیل کلیتون، درآمد شرکت کونکو (conoco) را هدف قرار داده بود. کونکو که یک شرکت وابسته به شرکت دوپونت (Dupont) است ظاهراً در یک مناقصه برای استخراج نفت و گاز در یک میدان نفتی ایران به موفقیت دست یافته بود.

انواع شرکتهای آمریکائی در زمینه های مختلف در حال حاضر با ایران داد و ستد دارند. شرکتهای نفتی آمریکائی نیز می کوشند با خرید و فروش نفت ایران در خارج از بازار آمریکا حکم بیل کلیتون، رئیس جمهور آمریکا را بی ارزش سازند.

با این حال، بیل کلیتون در حکم اخیر خود امید هرگونه داد و ستد مالی پرسودتر در داخل ایران را از بین برد. کونکو به عنوان پیشقراول شرکتهای بزرگ نفتی آمریکا قربانی شد. این شرکت قبل از سقوط شاه ایران در این کشور فعال بود. تحلیل گران اقتصادی تصور می کنند که اکنون دو شرکت فرانسوی آلف اکویتین (ELF Aquitaine) و توتال (Total) رقبای مناقصه شرکت کونکو شانس و افتخار معامله با ایران را بدست بیاورند.

آمریکائی خالی بود زیرا آنها عضو کشوری هستند که پرچم دار تحریم علیه عراق است.

در آذربایجان، کشور نفت خیز همسایه ایران، آمریکا حداقل می کوشد منافع بازرگانی خود را بهبود

جدول مقایسه ای اکونومیست در مورد میزان خریدهای ایران از آلمان و آمریکا

توضیح: صادرات آمریکا بطور غیرمستقیم و مستقیم در این نمودار مورد توجه بوده است.

منابع بکار رفته برای ترسیم نمودار: آمار صندوق بین المللی پول، سازمان ملل، چکیده اقتصادی خاور میانه و آمارهای ملی.

سیاست برای تجارت شرکتهای آمریکا خرابکارانه عمل می کند.

شرکت کونکو در سال ۱۹۸۶ از جمله چهار شرکت آمریکائی بود که در زمان دولت رونالد ریگان مجبور به فسخ قرارداد با دولت لیبی شده بود.

ماخذ: اکونومیست، ۲۵ فوریه ۱۹۹۵ و ۱۸ مارس ۱۹۹۵ برگردان از: سرویس ترجمه، گزارش.

بیشد و دورنمای آن را روشن تر سازد. این روزها چندین شرکت نفتی آمریکائی در قالب یک کنسرسیوم می کوشند تا قرارداد محکمی برای استخراج نفت با کونکو در مجاورت دریای خزر با دولت آذربایجان منعقد کنند.

اما باز هم سردی روابط آمریکا با ایران دست